

**1500+
Students
Selected**
in Govt. Job

**TARGET
for
Success**

**100% Result Oriented
Responsibility**

The Name Of Quality Knowledge is Power संस्थापक - मनोहर ए. पाटील

Reliable Academy®

ISO 9001 : 2015

UPSC
IAS-IPS-IRS-IFS
NDA-CDS-CISF

MPSC
PSI - STI - ASO
Ex. SI - Tax Asst. Clerk

UPSC
Union Public Service Commission

स्वच्छ भारत मिशन
शुद्धता लोकदेवी।

GST

महाराष्ट्र सहकार मंडळ

सरळसेवा पोलीस भरती ग्रामसेवक तलाठी जिल्हा परिषद आरोग्य विभाग महसुल विभाग वनरक्षक

Nothing is impossible "Even Impossible Say's I'm Possible"...!!

संस्थापक- मनोहर ए. पाटील

प्रिय विद्यार्थी मित्रांनो,

आजच्या या स्पर्धात्मक युगामध्ये लाखो स्पर्धक परीक्षा देत असतात आणि या स्पर्धा परिष्काभून आपण यशस्वी व्हावे असे सर्वांनाच वाटत असते; परंतु ज्या स्पर्धकांचा स्वतःच्या क्षमतेवर पूर्णपणे विश्वास असतो तो स्पर्धकच या स्पर्धा परिष्कमध्ये यशस्वी होतो.

आजच्या या आधुनिक युगामध्ये UPSC , MPSC सारख्या स्पर्धा परिष्के महत्त्व दिवसंदिवसे वाढतच चालले आहे. त्यामुळे या सर्व बाबींची योग्य ती जाणीव असणारे व स्पर्धा परिष्कांचे नियोजनबद्ध तंत्र आत्मसात करणारे स्पर्धकच आपले भवितव्य उत्कृष्ट बनवू शकणार आहेत. यामध्ये काही शंकाच असणार नाही. परंतु जिखी सर्टिफिकेट घेऊन बाहेर पडलेल्या लाखो तरुणाने स्वतः आपले आत्मपरीक्षण करावे, 'मी कोण आहे?', 'मला काय बनायचे आहे'? आणि 'माझे कर्तव्य काय आहे'? त्यानुसार त्याने आपले ध्येय निश्चित करावे. कारण आपल्यापैकी बऱ्याच स्पर्धकांना या स्पर्धा परिष्की संपूर्णपणे माहितीच नसते. तसेच पोलीस अधीक्षक , तहसिलदार सारख्या नोकऱ्या अथवा पद माहीत असतात; परंतु या नोकऱ्या कशा मिळवाव्यात याबद्दल काहीच स्पर्धकाला माहीत नसते. या पदाचे फॉर्म कधी निघतात ? ते कसे भरले जातात ? पदवीधर झाल्यानंतर सरळ नोकरी लागते का? अशा अनेक प्रश्नांमध्ये स्पर्धक वर्ग आणि पालक अडकून पडलेले असतात. परंतु काही अपवादात्मक स्पर्धक पाहिले असता काहीना या नोकऱ्यांबद्दल तसेच भरती प्रक्रियेबद्दल माहिती असते; परंतु अभ्यास कसा करावा ? याबद्दल शंका असते.

वारंवार पाहता UPSC , MPSC या सारख्या स्पर्धा परिष्कांचा अभ्यासक्रम जरी खूप विस्तारीत व मोठा असला तरी जो स्पर्धक नियोजनबद्ध, जिद्दिने आणि मेहताने अभ्यास करतो तोच स्पर्धक या स्पर्धा परिष्कमध्ये यशस्वी होतो. कारण या स्पर्धा परिष्केद्वारे उमेदवारीची / स्पर्धकांची बुद्धिमत्ता, त्याला निर्माण झालेल्या समस्यांचे निवारण तो कशा प्रकारे करतो या सर्व बाबी येथे तपासल्या जातात. आणि म्हणूनच या स्पर्धा परिष्कमध्ये तुम्हाला जर यश मिळवायचे असेल तर सर्वप्रथम आपले ध्येय निश्चित करा. एकदाचे ध्येय निश्चित झाल्यावर आपले ध्येय यशस्वी करण्यासाठी स्वतःला आपण त्या कार्यात पूर्णपणे झोकून घ्यावे. कारण या स्पर्धा परिष्कामध्ये जर यश मिळवायचे असेल तर हे आव्हान अगदी मनापासून स्वीकारले पाहिजे. या परिष्काबाबत थोडे जरी गैरसमज आपल्या मनात निर्माण झाले तर आपल्या जीवनातून फार मोठी संधी आपण गमावित आहोत आणि एकदा का अशी मोठी संधी हातातून निघून गेल्यावर रडत बसण्याला, अभ्यासाला वेळ मिळाला नाही आणि नशिवाला दोष देण्याला काहीही अर्थ उरत नाही.

ज्यावेळी एखादा स्पर्धक आपल्या स्पर्धा परिष्केचे ध्येय निश्चित करतो तेव्हा त्याने आपला ध्येय जिद्दिने पूर्ण करण्यासाठी सतत प्रयत्नशील आणि जागरूक असणे अत्यंत महत्त्वाचे आहे. कारण प्रत्येक स्पर्धकाला आपल्या परिस्थिती पूर्णपणे जाणीव असते आणि त्यामुळे आपली परिस्थिती आपणच बदलू शकणार आहोत या स्वतःच्या आत्मविश्वासावर कायम राहून आपले अधिकारी बनण्याचे स्वप्न पूर्ण करून आपण आपले व आपल्या कुटुंबियांचे नावलौकिक करावे.

जो स्पर्धक या स्पर्धा परिष्केशी संघर्ष करतो तोच या स्पर्धा परिष्केटिकून राहतो. त्यामुळे या स्पर्धा परिष्कमध्ये एखादे जरी पद मिळवायचे असेल तर आपणास खूप मेहनत घ्यावीच लागेल. याचे भान ठेवून प्रत्येक स्पर्धकाने UPSC , MPSC च्या स्पर्धा परिष्केच्या युद्धाला तयार व्हावेत. कारण स्पर्धा परिष्केचे फॉर्म भरणारे लाखो स्पर्धक आपणास भेटतात. परंतु जिद्दिने व नियोजनबद्ध पद्धतीने अभ्यास करणारे स्पर्धक अगदी हाताच्या बोटावर

मोजण्यासारखे असतात. त्यामुळे योग्य ते वेळापत्रक बनवून येणाऱ्या प्रत्येक महिन्याच्या दिवसाला, प्रत्येक स्पर्धकाने स्वतः स्वतःला विचारले की, "मी दिवसभरात काय केले"? "किती अभ्यास केला"? आणि "किती प्रश्नसंच सोडविले"? याचा पुरेपूर मनस्वी विचार करावा. कारण आजची गोष्ट उघावर दकलणारा स्पर्धक कधीच आपल्या आयुष्याचे सोने करीत नाही. आणि त्यामुळेच प्रत्येक स्पर्धकाने या सर्व बाबींचा जाणीवपूर्वक विचार करून अभ्यासास लागावे. आणि आपले ध्येय आत्मसात करण्यासाठी स्वतः चंदनाप्रमाणे झिजावे. कारण प्रत्येकांच्या आयुष्यात संधी ही एकदाच येते आणि आलेल्या संधीचा पुरेपूर सदुपयोग करून घेणे. हे प्रत्येक स्पर्धा परिष्केत उतरलेल्या स्पर्धकांचे कर्तव्य असते. कारण गेलेले वर्ष, महिने, दिवस, गेलेले वय आणि वेळ या सर्व बाबी आपल्या आयुष्यात पुन्हा कधीच येत नाही. त्यामुळे या परिष्केविषयी आढळणारे गैरसमज यांचे योग्य त्या वेळीच निराकरण करणे अत्यंत महत्त्वाचे आहे.

याच गैरसमज आणखी एक गैरसमज असा आहे की, या स्पर्धा परिष्का तोच विद्यार्थी / स्पर्धक यशस्वी होतो जो शाळा, कॉलेजमध्ये गुणवत्ता यादीमध्ये येतो. परंतु वास्तविक पाहता एम.पी.एस.सी च्या स्पर्धा परिष्कमध्ये अशा विद्यार्थ्यांचे प्रमाण अल्प असते व उर्वरित स्पर्धक हे सर्वसाधारण शैक्षणिक पाठ्यभूमीवरील असतात. म्हणूनच पदवी शिक्षण पूर्ण केलेले प्रत्येक स्पर्धक या स्पर्धापरिष्केची पूर्णपणे विचार करू शकतो. परंतु अशा या स्पर्धा परिष्केची तयारी करताना कोणत्याही प्रकारच्या अफवांना अथवा गैरसमजुतीला बळी न पडता, न घाबरता, आत्मविश्वासाने परिक्षा द्याव्यात. कारण ज्या स्पर्धकांची नकारात्मक विचार करण्याची प्रवृत्ती असते. अशा स्पर्धकांपासून इतर स्पर्धकांच्या मनामध्ये सुद्धा स्पर्धा परिष्केविषयी गैरसमज निर्माण होतात. त्यामुळे आपण केलेल्या मेहनतीवर पूर्णपणे विश्वास ठेवून योग्य ती सावधगिरी बाळगून नियोजनबद्ध व वेळेचे भान ठेवून स्पर्धा परिष्का द्याव्यात आणि अधिकारी बनण्याचे स्वप्न पूर्ण करावे.

कित्येक पालक-विद्यार्थ्यांच्या मनात इंग्रजी भाषेविषयी गैरसमज निर्माण झालेले असतात की, ज्या स्पर्धकाला / विद्यार्थ्याला इंग्रजी चांगल्याप्रकारे बोलता-लिहता येते, तोच स्पर्धक या स्पर्धा परिष्कमध्ये यशस्वी होतो. परंतु वास्तविक पाहता राज्यसेवेचा मुख्य परिक्षेत समाविष्ट असणाऱ्या अनिवार्य इंग्रजी पेपरव्यतिरिक्त दुसऱ्या कोणत्याही पेपरमध्ये इंग्रजी भाषेचा प्रश्न निर्माण होत नाही.

थोडक्यात इतर अभ्यासक्रम संदर्भात आणि त्यावर आधारित प्रश्नपत्रिकेमध्ये इंग्रजीचे सर्वसाधारण अथवा विशेषीकृत ज्ञान अत्यावश्यक ठरत नाही. परंतु सध्याच्या आधुनिक युगात आपणास किमान इंग्रजी लिहिता-वाचता येण्यासारखे आवश्यक ज्ञान प्रत्येक स्पर्धकाजवळ असतेच. अशा प्रकारे पूर्व व मुख्य परिक्षेचे दोन महत्त्वाचे टप्पे पार करून आलेल्या स्पर्धकांपुढे मुलाखतीविषयीही अनेक गैरसमजुती आढळतात, परंतु जो स्पर्धक पूर्व आणि मुख्य अशा दोन परिक्षेचे टप्पे पार पाडतो तो आपली पात्रता सिद्ध करीत असतो. हे लक्षात घेऊनच मुलाखत मंडळ त्या स्पर्धकाची मुलाखत घेत असतात. त्यामुळे प्रत्येक स्पर्धकाने आपल्यावर कोणत्याही प्रकारचे दडपण येणार नाही याची काळजी घेऊन येणाऱ्या प्रत्येक प्रश्नांचे आत्मविश्वासाने व कौशल्याने उत्तरांना सामोरे जावेत आणि चांगले गुण प्राप्त करून नेत्रदिपक यश मिळवावे.

अशा प्रकारे स्पर्धा परिष्केची पद्धत व्यवस्थित समजून घ्या व स्पर्धा परिष्केच्या तयारीसाठी योग्य दिशेने वाटचाल सुरु करा. जिद्दिने.....

9 IMP Things to keep in mind while studying ...

- ⇒ 1. Always study sitting on chair table, do not read at all while lying on the bed .if you lie on your bed while studying you may get into lazy mode, eventually making you feel sleepy.
- ⇒ 2. Do not play television while reading and also keep radio or songs off. In the course of studies, switch mobile phone off or keep it on silent mode.
- ⇒ 3. Do write the text what you read, this will also keep you concentrated on reading and also make notes for the future.
- ⇒ 4. Must read any text at least three times. Avoid the tendency to write whatever you read, note the important points. You should brainstorm (revise).
- ⇒ 5. Make short notes so that they work during the exam. Discuss the readings with your friends, group discussion is beneficial in studies.
- ⇒ 6. Sort the important topics based on the old question papers and prepare them well. Follow our Reliable Academy action plan.
- ⇒ 7. Eat a balanced diet because overeating leads to sleepiness and laziness, while eating less food does not make your mind sharper. It can lead to some problems like tiredness, headache etc.
- ⇒ 8. Read with the help of pictures, maps, graphs, sketches etc. They are easy to remember for a longer period.
- ⇒ 9. You can take help of computer or internet in studies, but with some specific time.

Note: Following & implementing the above rules will benefit study and help achieving success with in the time frame.

Founder: Manohar E. Patil

The UPSC Civil Services Examination (UPSC CSE) is a nationwide competitive conducted by the Union Public Service Commission for recruitment to various Civil Services of the Government of India, including the Indian Administrative Service (IAS), Indian Foreign Service (IFS), Indian Police Service (IPS) among many others.

Eligibility Criteria

1. Educational Qualification

Candidate applying for civil service exams must hold a Bachelor's Degree from any of the recognized universities (Candidates who appeared for the qualifying examination are also eligible)

2. Minimum Age and Attempts Limit

General & Creamy layer	OBC & Non Creamy layer	SC / ST	PH
32 Yr / 6 Attempt	35 Yr / 9 Attempt	37 Yr / No Limit	42 Yr / No Limit

Exam Pattern

The Civil Service Examination pattern can be segregated into three stages:

Stage I: A Preliminary examination consisting of two objective-type papers (General Studies Paper-I and Civil Service Aptitude Test or CSAT)

Stage II: Mains examination consisting of nine papers of conventional (essay) type

Stage III: Personality test (Interview).

• Pattern for Preliminary Exam

SN.	Name of the Paper	Nature	No. of Que	Que. Type	Duration	Negative Marking	Marks
1	Paper-I: General Studies	Merit Ranking Nature	100	Objective (Multiple Choice)	120 mins	1/3rd marks	200
2	Paper-II: (CSAT)	Qualifying Nature	80	Objective (Multiple Choice)	120 mins	1/3rd marks	200

GS Paper I

1. Current events of national & international importance.
2. History of India and Indian National Movement.
3. Indian & World Geography-Physical, Social, Economic
4. Indian Polity & Govern.- Constitution, Political System, Panchayati Raj, Rights Issues, etc.
5. Economic & Social Development – Sustainable Develop., Poverty, Demographics, Social initiatives, etc.
6. General issues on Environmental Ecology, Biodiversity and Climate Change
7. General Science.

GS Paper II (CSAT)

1. Comprehension
2. Interpersonal skills including communication skills
3. Logical reasoning and analytical ability
4. Decision-making and problem solving
5. General mental ability
6. Basic numeracy (numbers and their relations, orders of magnitude, etc.) (Class X level), Data interpretation (charts, graphs, tables, data sufficiency etc. – Class X level) exam.

• Pattern for Mains Exam

Sl. No.	Name of the Paper/Section	Duration	Marks
1	Paper – A: Compulsory Indian Language One of the Indian Language to be selected by the candidate from the languages included in the Eight Schedule to the Constitution.	180 mins	300
2	Paper – B: English	180 mins	300
3	Paper-I: Essay To be written in the medium or language of the candidate's choice. Candidate is required to write an essay on a specific topic.	180 mins	250
4	Paper-II: General Studies-I Indian Heritage and Culture, History and Geography of the World and Society	180 mins	250
5	Paper-III: General Studies-II Governance, Constitution, Polity, Social Justice and International relations	180 mins	250
6	Paper-IV: General Studies-III Technology, Economic Development, Bio-diversity, Environment, Security and Disaster Management	180 mins	250
7	Paper-V: General Studies-VI Ethics, Integrity and Aptitude	180 mins	250
8	Paper-VI: Optional Paper-I Candidates may choose any optional subject from amongst the list of optional subjects.	180 mins	250
9	Paper-VII: Optional Paper-II Candidates may choose any optional subject from amongst the list of optional subjects.	180 mins	250
	Total Marks*		1750

Candidates may choose any ONE optional subject from amongst the list of subjects given below.

1. Agriculture 2. Animal Husbandry and Veterinary Science 3. Anthropology 4. Botany 5. Chemistry 6. Civil Engineering 7. Commerce & Accountancy 8. Economics 9. Electrical Engineering 10. Geography 11. Geology 12. History 13. Law 14. Management 15. Mathematics 16. Mechanical Engineering 17. Medical Science 18. Philosophy 19. Physics 20. Political Science & International Relations 21. Psychology 22. Public Administration 23. Sociology 24. Statistics 25. Zoology

List of literature optional subjects : 1. Assamese 2. Bengali 3. Bodo 4. Dogri 5. Gujarati 6. Hindi 7. Kannada 8. Kashmiri 9. Konkani 10. Maithili 11. Malayalam 12. Manipuri 13. Marathi 14. Nepali 15. Oriya 16. Punjabi 17. Sanskrit 18. Santhali 19. Sindhi 20. Tamil 21. Telugu 22. Urdu 23. English

• Pattern for Personality Test

Total marks allotted: 275

The objective of the interview is to assess the personal suitability of the candidate for a career in public service by a board of competent and unbiased observers. The test is intended to evaluate the mental calibre of a candidate.

MPSC (राज्यसेवा) Pre + Mains

राज्य शासनातील गट अ व ब संवर्गातील पद भरण्यासाठी पूर्व, मुख्य व मुलाखत अश्या ३ टप्प्यांमध्ये परीक्षा घेण्यात येते.

१. उपजिल्हाधिकारी(DC) २. पोलीस उपअधीक्षक(DySP) ३. सहाय्यक पोलीस आयुक्त(ACP)

४. सहाय्यक राज्यकर आयुक्त ५. उपसंचालक /प्रकल्प अधिकारी /उपायुक्त ६. अधीक्षक राज्य उत्पादन शुल्क ७.तहसीलदार

८. मुख्याधिकारी नगरपालिका / नगरपरिषद व उर्वरित गट अ व गट ब मधील एकूण 28 पदांसाठी

पात्रता / अर्हता- वयोमर्यादा

१. शैक्षणिक अहर्ता

- उमेदवाराने कोणत्याही मान्यताप्राप्त विद्यापीठातून कोणत्याही शाखेतील पदवी परीक्षा उत्तीर्ण करणे आवश्यक आहे.

- पदवीच्या शेवटच्या वर्षाला असलेले विद्यार्थी देखील पूर्व परीक्षेसाठी उमेदवारी अर्ज दाखल करू शकतात. परंतु अश्या उमेदवारांनी मुख्य परीक्षेच्या अगोदर पदवी परीक्षा उत्तीर्ण करणे आवश्यक आहे.

२. वयोमर्यादा व प्रयत्नांची (Attempts) संख्या

General & Creamy layer 38 Yr / 6 Attempt	OBC & Non Creamy layer 41 Yr / 9 Attempt	SC / ST 43 Yr / No Limit	(दिव्यांगजन) 45 Yr / No Limit
---	---	-----------------------------	----------------------------------

परीक्षेचे स्वरूप

❖ **पूर्व परीक्षा :** पूर्व परीक्षेसाठी २०० गुणांच्या दोन प्रश्नपत्रिका असतात, यासाठी आपणास २ तासांचा वेळ असेल. प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी असून प्रश्नपत्रिका मराठी व इंग्रजी भाषेत असेल. पूर्व परीक्षा अभ्यासक्रम केंद्रीय लोकसेवा आयोगाच्या नागरी सेवा परीक्षेप्रमाणेच आहे.

● पेपर क्र. १ सामान्य अध्ययन (१०० प्रश्न, २०० गुण)

१. राज्य, राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय चालू घडामोडी
२. भारतीय इतिहास (महाराष्ट्राच्या संदर्भासहित)
३. महाराष्ट्र, भारत आणि जगाचा - प्राकृतिक, सामाजिक आणि आर्थिक भूगोल
४. भारताची व महाराष्ट्राची राज्यव्यवस्था, शासन
५. आर्थिक आणि सामाजिक विकास
६. सामान्य विज्ञान
७. पर्यावरण परिस्थितीकी

● पेपर क्र. २ CSAT (८० प्रश्न, २०० गुण)

१. आकलन क्षमता
२. वैयक्तिक कौशल्य संवाद कौशल्यासह
३. तार्किक व विश्लेषण क्षमता
४. निर्णय निर्धारण व समस्येचे निराकरण
५. सामान्य बौद्धिक क्षमता
६. मुलभूत संख्या शास्त्र
७. मराठी व इंग्रजी भाषा आकलन कौशल्ये

* या अभ्यासक्रमाची पातळी पदविस्तरावरची असते, ४:१ या प्रमाणे निगेटिव्ह मार्किंग पद्धत असेल (GS पेपरमध्ये एका चुकीच्या उत्तरासाठी ०.५० गुण व CSAT मध्ये ०.६३ गुण वजा केला जाईल)

❖ **मुख्य परीक्षा :** यात भाषा १ व २ प्रत्येकी १०० गुण व सामान्यअध्ययन १ ते ४ प्रत्येकी १५० गुण असे एकूण ८०० गुणांकरिता मुख्य परीक्षा होते.

भाषा पेपर क्र. १ (पारंपारिक वर्णनात्मक)		भाषा पेपर क्र. २ (वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी)	
मराठी (५० गुण) निबंध लेखन (२५ गुण) भाषांतर (१५ गुण) सारांश(१० गुण)	English (50 Marks) Essay Writing (25 Marks) Translation(15 Marks) Precise Writing(10 Marks)	मराठी व्याकरण (५० गुण) म्हणी आणि वाक्यप्रचार समानार्थी व विरुद्धार्थी विधाने व उतान्यावरील प्रश्न	English Grammar(50Marks) Idioms & Phrases Synonyms & Antonyms Sentence & Passage Comprehensive

MPSC (राज्यसेवा) Mains

सामान्य अध्ययन	विषय	स्वरूप	गुण	वेळ
I	इतिहास, भूगोल	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी	150	2 तास
II	भारतातील संविधान व भारतीय राजकारण व कायदा	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी	150	2 तास
III	मानव संसाधन विकास, मानवी हक्क	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी	150	2 तास
IV	अर्थशास्त्र, विज्ञान-तंत्रज्ञान	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी	150	2 तास

सामान्य अध्ययन - १ (१५० गुण, वेळ - २ तास)

अ) इतिहास	ब) भूगोल : महाराष्ट्राच्या विशेष संदर्भासह	ब) भूगोल आणि कृषी
१) आधुनिक भारताचा (१८१८ - १८५७) महाराष्ट्राच्या विशेष संदर्भासह अभ्यास २) भारतातील ब्रिटीश सत्तेची स्थापना ३) सामाजिक - सांस्कृतिक बदल ४) सामाजिक - आर्थिक जागृती ५) भारतीय राष्ट्रवादाचा उगम आणि विकास ६) गांधी युगातील राष्ट्रीय चळवळ ७) स्वातंत्र्योत्तर कालखंडातील भारत ८) महाराष्ट्रातील निवडक समासुधारक (त्यांची विचारसरणी आणि कार्य) ९) महाराष्ट्राचा सांस्कृतिक वारसा	१) प्राकृतिक भूगोल २) महाराष्ट्राचा आर्थिक भूगोल ३) महाराष्ट्राचा मानवी आणि सामाजिक भूगोल ४) पर्यावरण भूगोल ५) लोकसंख्या भूगोल (महाराष्ट्राच्या विशेष संदर्भासह) ६) सुदूर संवेदन	१) कृषी परिस्थितिकी २) हवामान ३) मुदा ४) जल व्यवस्थापन

सामान्य अध्ययन - २ (१५० गुण, वेळ - २ तास)

सामान्य अध्ययन - ३ (१५० गुण, वेळ - २ तास)

भारतीय राज्यघटना आणि भारतीय राजकारण (महाराष्ट्राच्या विशेष संदर्भासह) आणि कायदे	अ) मानवी साधनसंपत्तीचा विकास	ब) मानवी हक्क
१) भारताची राज्यघटना २) राजकीय व्यवस्था (शासनाच्या रचना, अधिकार आणि कार्ये) ३) राज्यशासन आणि प्रशासन (महाराष्ट्राच्या विशेष संदर्भासह) ४) जिल्हा प्रशासन ५) ग्रामीण आणि नागरी स्थानिक शासन ६) शिक्षण व्यवस्था ७) पक्ष आणि दबाव गट ८) प्रसार माध्यमे	१) निवडणूक प्रक्रिया १०) प्रशासकीय कायदे ११) केंद्र आणि राज्य शासनाचे विशेष अधिकार १२) काही महत्त्वाचे कायदे १३) समाज कल्याण आणि सामाजिक कायदे १४) सार्वजनिक सेवा १५) सार्वजनिक खर्चावरील नियंत्रण	१) भारतातील मानवी साधनसंपत्तीचा विकास २) शिक्षण ३) व्यावसायिक शिक्षण ४) आरोग्य ५) ग्रामीण विकास

सामान्य अध्ययन - ४ (१५० गुण, वेळ - २ तास)

अ) अर्थव्यवस्था आणि नियोजन	ब) विकासाचे अर्थशास्त्र आणि कृषी	क) विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाचा विकास
१) भारतीय अर्थव्यवस्था २) ग्रामीण आणि नागरी पायाभूत संरचना विभाग ३) उद्योग ४) सहकार ५) आर्थिक - सुधारणा ६) आंतरराष्ट्रीय व्यापार आणि आंतरराष्ट्रीय भांडवल संचार ७) दारिद्र्य मोजणी आणि अंदाज ८) रोजगार निर्मिती निश्चित करणारे घटक ९) महाराष्ट्राची अर्थव्यवस्था	१) समग्रलक्षी अर्थशास्त्र २) सार्वजनिक वित्त आणि वित्तीय संस्था ३) वृद्धी, विकास आणि आंतरराष्ट्रीय अर्थशास्त्र ४) भारतीय कृषी, ग्रामीण विकास आणि सहकार ५) कृषी ६) अन्न आणि पोषण ७) भारतीय उद्योग पायाभूत सुविधा व सेवा क्षेत्र	१) ऊर्जा २) संगणक आणि माहिती - तंत्रज्ञान ३) अवकाश - तंत्रज्ञान ४) जैव तंत्रज्ञान ५) भारताचे आण्विक धोरण ६) आपत्ती व्यवस्थापन

❖ मुलाखतीसाठी १०० गुण असतील.

★ मुख्य परीक्षेतील प्रत्येक पेपर मध्ये खुल्या गटातील उमेदवारांना ४५% गुण व राखीव वर्गातील उमेदवारांना ४०% गुण मिळवणे आवश्यक आहे.

★ या अभ्यासक्रमाची पातळी पदविस्तारावरची असते, ४:१ या प्रमाणे निगेटिव्ह मार्किंग पद्धत असेल (एक चुकीच्या उत्तरासाठी ०.२५ गुण वजा केला जाईल)

MPSC संवर्ग व पदे

राज्य शासनाच्या सेवेतील राजपत्रित गट-अ व गट-ब संवर्गातील खालील पदे शासनाच्या मागणीनुसार व पदांच्या उपलब्धतेनुसार सदर परीक्षेमधून भरण्यात येतात.

अ.क्र.	पदाचे नाव	वेतन मॅट्रिक्समधील वेतन स्तर	उच्च पदावर बढतीची संधी	नियुक्तीचे ठिकाण	
१	उप संचालक/प्रकल्प अधिकारी (एकात्मिक अदिवासी विकास प्रकल्प)(श्रेणी एक) / उपायुक्त, गट-अ	S-२३ : ६७७००-२०८७०० अधिक महागाई भत्ता व नियमाप्रमाणे देय भत्ते.	सह संचालक व त्यापुढील पदे	महाराष्ट्रात कोठेही	
२	उप जिल्हाधिकारी, गट - अ	S-२० : ५६१००-१७७५०० अधिक महागाई भत्ता व नियमाप्रमाणे देय भत्ते.	उप जिल्हाधिका-यांच्या निवडश्रेणीत व त्यापुढील पदे	महाराष्ट्रात कोठेही	
३	पोलीस उप अधीक्षक/सहायक पोलीस आयुक्त, गट-अ	S-२० : ५६१००-१७७५०० अधिक महागाई भत्ता व नियमाप्रमाणे देय भत्ते.	पोलीस अधीक्षक / पोलीस उपायुक्त व त्यापुढील पदे	महाराष्ट्रात कोठेही	
४	सहायक राज्यकर आयुक्त, गट-अ	S-२० : ५६१००-१७७५०० अधिक महागाई भत्ता व नियमाप्रमाणे देय भत्ते.	राज्यकर उपायुक्त व त्यापुढील पदे.	महाराष्ट्रात कोठेही	
५	उपनिबंधक, सहकारी संस्था, गट-अ	S-२० : ५६१००-१७७५०० अधिक महागाई भत्ता व नियमाप्रमाणे देय भत्ते.	सहनिबंधक सहकारी संस्था व त्यापुढील पदे	महाराष्ट्रात कोठेही	
६	उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी/ गट विकास अधिकारी (उच्च श्रेणी), गट-अ	S-२० : ५६१००-१७७५०० अधिक महागाई भत्ता व नियमाप्रमाणे देय भत्ते.	महाराष्ट्र विकास सेवेतील वरिष्ठ पदावर.	महाराष्ट्रात कोठेही	
७	सहायक संचालक, महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवा, गट-अ	S-२० : ५६१००-१७७५०० अधिक महागाई भत्ता व नियमाप्रमाणे देय भत्ते.	महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवा, गट -अ (वरिष्ठ)व त्यापुढील पदे	महाराष्ट्रात कोठेही	
८	मुख्याधिकारी, नगरपालिका/परिषद, गट-अ	S-२० : ५६१००-१७७५०० अधिक महागाई भत्ता व नियमाप्रमाणे देय भत्ते.	निवड श्रेणीतील पदावर	नगरपालिका/नगर परिषद क्षेत्रात	
९	अधीक्षक, राज्य उत्पादन शुल्क, गट-अ	S-२० : ५६१००-१७७५०० अधिक महागाई भत्ता व नियमाप्रमाणे देय भत्ते.	उपायुक्त (वरिष्ठ) व त्यापुढील पदे	महाराष्ट्रात कोठेही	
१०	शिक्षणाधिकारी, महाराष्ट्र शिक्षण सेवा, गट-अ (प्रशासन शाखा)	S-२० : ५६१००-१७७५०० अधिक महागाई भत्ता व नियमाप्रमाणे देय भत्ते.	शिक्षण उप संचालक व त्यापुढील पदे	महाराष्ट्रात कोठेही	
११	प्रकल्प अधिकारी (एकात्मिक अदिवासी विकास प्रकल्प)(श्रेणी दोन)/ सहायक आयुक्त, गट-अ	S-२० : ५६१००-१७७५०० अधिक महागाई भत्ता व नियमाप्रमाणे देय भत्ते.	उपसंचालक/प्रकल्प अधिकारी (एकात्मिक अदिवासी विकास प्रकल्प) (श्रेणी एक) / उपायुक्त व त्यापुढील पदे	महाराष्ट्रात कोठेही	
१२	उद्योग उप संचालक (तांत्रिक), गट-अ	S-२० : ५६१००-१७७५०० अधिक महागाई भत्ता व नियमाप्रमाणे देय भत्ते.	अधीक्षकीय उद्योग अधिकारी, गट-अ व त्यापुढील पदे	महाराष्ट्रात कोठेही	
१३	तहासिलदार, गट - अ	S-१९ : ५५१००-१७७५०० अधिक महागाई भत्ता व नियमाप्रमाणे देय भत्ते.	उपजिल्हाधिकारी व त्यापुढील पदे	महाराष्ट्रात कोठेही	
१४	सहायक संचालक, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता गट-अ	S-१९ : ५५१००-१७७५०० अधिक महागाई भत्ता व नियमाप्रमाणे देय भत्ते.	उप संचालक व त्यापुढील पदे	महाराष्ट्रात कोठेही	
१५	उपशिक्षणाधिकारी, महाराष्ट्र शिक्षण सेवा, गट-ब (प्रशासन शाखा)	S-१७ : ४७६००-१५११०० अधिक महागाई भत्ता व नियमाप्रमाणे देय भत्ते.	शिक्षणाधिकारी व त्यापुढील पदे	महाराष्ट्रात कोठेही	
१६	कक्ष अधिकारी, गट-ब	मंत्रालयीन विभाग	S-१७ : ४७६००-१५११०० अधिक महागाई भत्ता व नियमाप्रमाणे देय भत्ते.	अवर सचिव व त्यापुढील पदे	फक्त मुंबई
		महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग	S-१५ : ४१८००-१३२३०० अधिक महागाई भत्ता व नियमाप्रमाणे देय भत्ते.		
१७	सहायक प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, गट -ब	S-१६ : ४४९००-१४२४०० अधिक महागाई भत्ता व नियमाप्रमाणे देय भत्ते.	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, गट-अ व त्यापुढील पदे	महाराष्ट्रात कोठेही	
१८	लेखा अधिकारी, महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवा, गट -ब	S-१६ : ४४९००-१४२४०० अधिक महागाई भत्ता व नियमाप्रमाणे देय भत्ते.	महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवा, गट-अ (कनिष्ठ)व त्यापुढील पदे	महाराष्ट्रात कोठेही	
१९	सहायक गट विकास अधिकारी, गट -ब	S-१५ : ४१८००-१३२३०० अधिक महागाई भत्ता व नियमाप्रमाणे देय भत्ते.	महाराष्ट्र विकास सेवा, गट -अ व निवडश्रेणीत	महाराष्ट्रात कोठेही	

MPSC संवर्ग व पदे

२०	मुख्याधिकारी, नगरपालिका / नगर परिषद, गट-ब	S-१५ : ४१८००-१३२३०० अधिक महागाई भत्ता व नियमाप्रमाणे देय भते.	मुख्याधिकारी नगरपालिका / नगर परिषद, गट -अ व त्यापुढील पदे	नगरपालिका/नगर परिषद क्षेत्रात
२१	सहायक निबंधक सहकारी संस्था, गट-ब	S-१५ : ४१८००-१३२३०० अधिक महागाई भत्ता व नियमाप्रमाणे देय भते.	उपनिबंधक सहकारी संस्था व त्यापुढील पदे	महाराष्ट्रात कोठेही
२२	उप अधीक्षक, भूमि अभिलेख, गट-ब	S-१५ : ४१८००-१३२३०० अधिक महागाई भत्ता व नियमाप्रमाणे देय भते.	जिल्हा अधीक्षक, भूमि अभिलेख, गट -अ व त्यापुढील पदे	महाराष्ट्रात कोठेही
२३	उप अधीक्षक, राज्य उत्पादन शुल्क, गट-ब	S-१५ : ४१८००-१३२३०० अधिक महागाई भत्ता व नियमाप्रमाणे देय भते.	अधीक्षक, राज्य उत्पादन शुल्क, गट-अ व त्यापुढील पदे	महाराष्ट्रात कोठेही
२४	सहायक आयुक्त, राज्य उत्पादन शुल्क, गट-ब	S-१५ : ४१८००-१३२३०० अधिक महागाई भत्ता व नियमाप्रमाणे देय भते.	उपायुक्त (कनिष्ठ) राज्य उत्पादन शुल्क, गट -अ व त्यापुढील पदे	महाराष्ट्रात कोठेही
२५	कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता-मार्गदर्शन अधिकारी, गट-ब	S-१५ : ४१८००-१३२३०० अधिक महागाई भत्ता व नियमाप्रमाणे देय भते.	सहायक संचालक कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, गट-अ व त्यापुढील पदे	महाराष्ट्रात कोठेही
२६	उद्योग अधिकारी, तांत्रिक, गट-ब	S-१५ : ४१८००-१३२३०० अधिक महागाई भत्ता व नियमाप्रमाणे देय भते.	उद्योग उपसंचालक व त्यापुढील पदे	महाराष्ट्रात कोठेही
२७	सहायक प्रकल्प अधिकारी/सांख्यिकी अधिकारी/प्रशासकीय अधिकारी/ संशोधन अधिकारी / गृहप्रमुख/प्रबंधक, गट-ब	S-१५ : ४१८००-१३२३०० अधिक महागाई भत्ता व नियमाप्रमाणे देय भते.	प्रकल्प अधिकारी (एकात्मिक अदिवासी विकास प्रकल्प) (श्रेणी दोन)/सहायक आयुक्त	महाराष्ट्रात कोठेही
२८	नायब तहसिलदार, गट-ब	S-१४ : ३८६००-१२२८०० अधिक महागाई भत्ता व नियमाप्रमाणे देय भते.	तहसिलदार, गट-अ व त्यापुढील पदे	महाराष्ट्रात कोठेही

अभ्यासक्रमांवर आधारित इतर परिक्षा

1 MPSC Group B : PSI-STI-ASO	17 पोलिस आयुक्त – लिपिक टंकलेखक परीक्षा
2 MPSC Group C : Ex.SI- तांत्रिक सहाय्यक-उद्योग निरीक्षक	18 BMC - लिपिक टंकलेखक परीक्षा
3 महाराष्ट्र वनसेवा : सहाय्यक वनसंरक्षक, वनक्षेत्रपाल	19 BMC - स्टेनोग्राफर परीक्षा
4 महाराष्ट्र अभियांत्रिकी सेवा : सहाय्यक अभियंता, उपअभियंता	20 BMC – Food Corporation Inspector (अन्न महामंडळ निरीक्षक) परीक्षा
5 महाराष्ट्र कृषी सेवा : कृषी उपसंचालक-कृषी अधिकारी	21 बॉम्बे हायकोर्ट - लिपिक टंकलेखक परीक्षा
6 MPSC – सहाय्यक मोटार वाहन निरीक्षक परीक्षा	22 ORDANANCE FACTORY BOARD - लिपिक परीक्षा
7 तलाठी परीक्षा	23 RAILWAY – (Assistant Station Master, Ticket Collector, Group-D etc.) परीक्षा
8 ग्रामसेवक परीक्षा	24 SSC – CGL, UD, LDC etc., (स्टाफ सिलेक्शन कमिशन) परीक्षा
9 महिला बालविकास विभाग परीक्षा	25 भारतीय डाक विभाग परीक्षा – Postal Assistant, Multi-Tasking Staff
10 जिल्हा परिषद – लिपिक टंकलेखक परीक्षा	26 National Insurance Co. Ltd. (Administrative Officers, Assistant etc.,)
11 जिल्हा परिषद – स्टेनोग्राफर परीक्षा	27 Oriental Insurance Co. Ltd. (Administrative Officers, Assistant etc.,)
12 MSEB – लिपिक टंकलेखक परीक्षा	28 ESIC (Employees State Insurance Corporation - Assistant)
13 MSEB – स्टेनोग्राफर परीक्षा	29 LIC Exam
14 MHADA - लिपिक टंकलेखक परीक्षा	30 Indian Air Force (Technical, Non-Technical etc.,)
15 MHADA - स्टेनोग्राफर परीक्षा	31 महाराष्ट्र राज्य परिवहन महामंडळ – लिपिक टंकलेखक परीक्षा
16 MIDC – Assistant	32 महाराष्ट्र रस्ते विकास महामंडळ परीक्षा

PSI-STI-ASO

गट-ब संयुक्त पूर्व व मुख्य परीक्षा

पात्रता / अर्हता- वयोमर्यादा

१. शैक्षणिक अर्हता : कोणत्याही मान्यताप्राप्त विद्यापीठातून कोणत्याही शाखेतील पदवी परीक्षा उत्तीर्ण

२. वयोमर्यादा

१) PSI पदासाठी : OPEN १९ ते ३१ वर्षे, OBC १९ ते ३३ वर्षे, इतर १९ ते ३६ वर्षे

२) STI / ASO पदासाठी : OPEN १९ ते ३८ वर्षे, OBC १९ ते ४१ वर्षे, इतर १९ ते ४३ वर्षे

३. प्रयत्नांची (Attempts) संख्या : General : 6 Attempt, OBC : 9 Attempt, SC / ST : No Limit

संयुक्त पूर्व परीक्षा अभ्यासक्रम

● (१०० प्रश्न, १०० गुण, कालावधी १ तास, पेपरचे स्वरूप : वस्तुनिष्ठ)

१. चालू घडामोडी : जागतिक तसेच भारतातील

२. नागरिकशास्त्र : भारताच्या घटनेचा प्राथमिक अभ्यास, राज्य व ग्राम व्यवस्थापन (प्रशासन)

३. भूगोल : (महाराष्ट्राच्या विशेष संदर्भासह) पृथ्वी, जगातील विभाग, हवामान, अक्षांश, रेखांश, महाराष्ट्रातील जमिनीतील प्रकार, पर्जन्यमान, प्रमुख पिके, शहरे, नद्या उद्योगधंदे, ई.

४. इतिहास : आधुनिक भारताचा विशेषतः महाराष्ट्राचा इतिहास

५. अर्थव्यवस्था : भारतीय अर्थव्यवस्था, राष्ट्रीय उत्पन्न, शेती, उद्योग, परकीय व्यापार, बँकिंग, लोकसंख्या, दारिद्र्य व बेरोजगारी, मुद्रा आणि राजकोषीय निती, शासकीय अर्थव्यवस्था, अर्थसंकल्प, लेखा, लेखा परीक्षण, इ.

६. सामान्य विज्ञान : भौतिकशास्त्र, रसायनशास्त्र, प्राणीशास्त्र, वनस्पतीशास्त्र, आरोग्यशास्त्र, इ.

७. बुद्धीमापन चाचणी : उमेदवार किती व अचूकपणे विचार करू शकतो हे अजमावण्यासाठी प्रश्न

८. अंकगणित : बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार, दशांश, अपूर्णांक व टक्केवारी

मुख्य परीक्षा अभ्यासक्रम

◆ संयुक्त पेपर क्र. १ (२०० गुण): मराठी, इंग्रजी व सामान्यज्ञान या विषयामध्ये खालील घटकांचा समावेश असेल.

१. मराठी : सर्वसामान्य शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, व्याकरण, म्हणी व वाक्यप्रचार अर्थ व उपयोग तसेच उतान्यावरील प्रश्नांची उत्तरे

२. इंग्रजी : Common Vocabulary, Sentence Structure, Grammar, Use of Idoms & Phrases, Comprehension

३. सामान्य ज्ञान: (अ) चालू घडामोडी (ब) माहिती अधिकार अधिनियम २००५ व महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम २०१५ (क) संगणक व माहिती तंत्रज्ञान

◆ पेपर क्र. २ (२०० गुण) : प्रत्येक पदासाठी स्वतंत्र पेपर

पोलीस उपनिरीक्षक

१. बुद्धिमत्ता चाचणी

२. महाराष्ट्राचा इतिहास

३. महाराष्ट्राचा भूगोल

४. भारतीय राज्यघटना

५. मानवी हक्क व जबाबदाऱ्या

६. महाराष्ट्र पोलीस अधिनियम १९५१

७. भारतीय दंड संहिता १८६० (IPC)

८. फौजदारी प्रक्रिया संहिता १९७३

(CrPC)

९. भारतीय पुरावा अधिनियम १८७२

राज्यकर निरीक्षक

१. बुद्धिमत्ता चाचणी

२. महाराष्ट्राचा इतिहास

३. महाराष्ट्राचा भूगोल

४. भारतीय राज्यघटना

५. नियोजन

६. शहरी व ग्रामीण भागातील

पायाभूत सुविधांचा विकास

७. आर्थिक सुधारणा व कायदे

८. आंतरराष्ट्रीय व्यापार व

आंतरराष्ट्रीय भांडवल चळवळ

९. सार्वजनिक वित्त व्यवस्था

सहाय्यक कक्ष अधिकारी

१. बुद्धिमत्ता चाचणी

२. महाराष्ट्राचा इतिहास

३. महाराष्ट्राचा भूगोल

४. भारतीय राज्यघटना

५. राजकीय यंत्रणा, केंद्र सरकार,

केंद्रीय विधिमंडळ आणि

राज्य सरकार व प्रशासन

६. जिल्हा प्रशासन, ग्रामीण

आणि नागरी स्थानिक प्रशासन

७. न्यायमंडळ

८. नियोजन

★ या अभ्यासक्रमाची पातळी पदविस्तरावरची असते, ४:१ या प्रमाणे निगेटिव्ह मार्किंग पद्धत असेल (एक चुकीच्या उत्तरासाठी ०.२५ गुण वजा केला जाईल)

◆ PSI पदासाठी शारीरिक पात्रता : पुरुष उंची : १६५ से.मी., छाती : ७९ से.मी., ८४ से.मी. (फुगवून) महिला उंची : १५७ से.मी.

◆ PSI पदासाठी परीक्षेचा तिसरा टप्पा : शारीरिक चाचणी

◆ PSI पदासाठी परीक्षेचा चौथा टप्पा : मुलाखत

Ex SI-Tax Asst-Clerk

उद्योग निरीक्षक - तांत्रिक सहाय्यक
गट-क संयुक्त पूर्व व मुख्य परीक्षा

वयोमर्यादा व प्रयत्नांची (Attempts) संख्या

- OPEN : १९ ते ३८ वर्षे (6 Attempts)
- OBC : १९ ते ४१ वर्षे (9 Attempts)
- इतर : १९ ते ४३ वर्षे (No Limit)

संयुक्त पूर्व परीक्षा अभ्यासक्रम

- (१०० प्रश्न, १०० गुण, कालावधी १ तास, पेपरचे स्वरूप : वस्तुनिष्ठ)

१. चालू घडामोडी : जागतिक तसेच भारतातील
२. नागरिकशास्त्र : भारताच्या घटनेचा प्राथमिक अभ्यास, राज्य व ग्राम व्यवस्थापन (प्रशासन)
३. भूगोल : (महाराष्ट्राच्या विशेष संदर्भासह) पृथ्वी, जगातील विभाग, हवामान, अक्षांश, रेखांश, महाराष्ट्रातील जमिनीतील प्रकार, पर्जन्यमान, प्रमुख पिके, शहरे, नद्या उद्योगधंदे, ई.
४. इतिहास : आधुनिक भारताचा विशेषतः महाराष्ट्राचा इतिहास
५. अर्थव्यवस्था : भारतीय अर्थव्यवस्था, राष्ट्रीय उत्पन्न, शेती, उद्योग, परकीय व्यापार, बँकिंग, लोकसंख्या, दारिद्र्य व बेरोजगारी, मुद्रा आणि राजकोषीय निती, शासकीय अर्थव्यवस्था, अर्थसंकल्प, लेखा, लेखा परीक्षण, इ.
६. सामान्य विज्ञान : भौतिकशास्त्र, रसायनशास्त्र, प्राणीशास्त्र, वनस्पतीशास्त्र, आरोग्यशास्त्र, इ.
७. बुद्धीमापन चाचणी : उमेदवार किती व अचूकपणे विचार करू शकतो हे अजमावण्यासाठी प्रश्न
८. अंकगणित : बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार, दशांश, अपूर्णांक व टक्केवारी

मुख्य परीक्षा अभ्यासक्रम

- ❖ संयुक्त पेपर क्र. १ (१०० गुण): मराठी व इंग्रजी या विषयामध्ये खालील घटकांचा समावेश असेल.

१. मराठी : सर्वसामान्य शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, व्याकरण, म्हणी व वाक्यप्रचार यांचा अर्थ व उपयोग, उताऱ्यावरील प्रश्नांची उत्तरे
२. इंग्रजी : Common Vocabulary, Sentence Structure, Grammar, Use of Idoms & Phrases, Comprehension

- ❖ पेपर क्र. २ (१०० गुण) : प्रत्येक पदासाठी स्वतंत्र पेपर

दुय्यमनिरीक्षक राज्य उत्पादन शुल्क

कर सहाय्यक

लिपिक - टंकलेखक

१. चालू घडामोडी	१. नागरिकशास्त्र	१. सामान्य ज्ञान
२. बुद्धिमत्ता चाचणी	२. भारतीय राज्यघटना	२. बुद्धिमापन विषयक प्रश्न
३. भारतीय राज्यघटना	३. पंचवार्षिक योजना	३. गणित
४. माहिती अधिकार अधिनियम २००५ व महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम	४. चालू घडामोडी	४. सामान्य विज्ञान
५. संगणक व माहिती तंत्रज्ञान	५. बुद्धिमापन चाचणी व मुलभूत गणितीय कौशल्य	५. चालू घडामोडी
६. मानवी हक्क व जबाबदाऱ्या	६. अंकगणित	६. माहिती व संपर्क तंत्रज्ञानासंबंधी प्राथमिक ज्ञान
७. The Bombay Prohibition Act 1949	७. पुस्तकपालन व लेखाकर्म	७. क्रीडा व साहित्य क्षेत्रातील पुरस्कार व माहिती
८. The Maharashtra Excise Manual Volume - I, II, III	८. आर्थिक सुधारणा व कायदे	८. माहिती अधिकार अधिनियम २००५ व महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम

- ❖ Ex.Sub.Insp. पदासाठी शारीरिक पात्रता: पुरुष उंची : १६५ सेमी., छाती : ७९ सेमी, ८४ सेमी. (फुगवून)

महिला उंची : १५७ सेमी., वजन : ५० किग्रा.

- ❖ कर सहाय्यक व लिपिक टंकलेखक पदासाठी पदासाठी टंकलेखन अर्हता :

मराठी : टंकलेखनाचा वेग किमान ३० शब्द प्रति मिनिट

इंग्रजी : टंकलेखनाचा वेग किमान ४० शब्द प्रति मिनिट

- * या अर्हेतचे शासकीय वाणिज्य प्रमाणपत्र परीक्षा अथवा शासनाने समकक्ष म्हणून घोषित केलेली प्रमाणपत्र परीक्षा उत्तीर्ण असणे आवश्यक
- * दिव्यांग उमेदवारांनी विहित टंकलेखन अर्हेतचे प्रमाणपत्र धारण केले नसल्यास त्याच्या नियुक्तीच्या दिनांकापासून २ वर्षांचा कालावधी व २ संधी देण्यात येईल

★ या अभ्यासक्रमाची पाठवी पदविस्तारावरची असते, ४:१ या प्रमाणे निगेटिव्ह मार्किंग पद्धत असेल (एक चुकीच्या उत्तरासाठी ०.२५ गुण वजा केला जाईल)

सरळसेवा

तलाठी भरती

• शैक्षणिक अहर्ता:

- १) उमेदवार कोणत्याही मान्यताप्राप्त विद्यापीठाचा पदवीधर असावा.
- २) संगणक / माहिती तंत्रज्ञान विषयक परीक्षा उत्तीर्ण असणे आवश्यक आहे
- ३) मराठी ज्ञान असणे आवश्यक आहे.

• वयोमर्यादा :

- १८ ते ३८ वर्षे. मागासवर्गीय / खेळाडू - ०५ वर्षे सूट, प्रकल्पग्रस्त/भूकंपग्रस्त उमेदवार / अपंग - ०७ वर्षे सूट

• परीक्षा अभ्यासक्रम :

- २०० गुणांचा पेपर असून. उमेदवारांना परीक्षेचा पेपर सोडविण्यासाठी 120 मिनिटे दिली जातात.

१) मराठी - सर्वसामान्य शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, व्याकरण, म्हणी व वाक्यप्रचार यांचा अर्थ आणि उपयोग तसेच उतान्यावरील प्रश्नांची उत्तरे तसेच समानार्थी शब्द, विरुद्धार्थी शब्द, काळ व काळाचे प्रकार, शब्दांचे प्रकार - नाम, सर्वनाम, क्रियाविशेषण, क्रियापद, विशेषण, विभक्ती, संधी व संधीचे प्रकार म्हणी, वाक्यप्रचारांचे अर्थ व उपयोग, शब्दसमुहाबदल एक शब्द

२) इंग्रजी - common vocabulary, sentence structure, grammar, use of idioms and phrases and their meaning and comprehension of the passage, spellings, sentence structure, one-word substitutions, phrases

३) बुद्धिमत्ता - अंकमालिका, अक्षरमालिका, वेगळा शब्द व अंक ओळखणे, समसंबंध - अंक, अक्षर, आकृती, वाक्यावरून निष्कर्ष, वेन आकृती

४) अंकगणित - गणित - बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार, काळ, काम, वेग संबंधित उदाहरणे, सरासरी, चलन, मापनाची परिमाणे, घड्याळ

५) सामान्य ज्ञान आणि सामान्य बुद्धिमत्ता - सामान्य ज्ञान पंचायत राज व राज्यघटना, भारतीय संस्कृती, महाराष्ट्रातील समाज सुधारकांचे कार्य, भारताच्या शेजारील देशांची माहिती, इतिहास, जग तसेच भारतात भूगोल, नागरिकशास्त्र इत्यादी

६) बुद्धिमत्तापन विषयक प्रश्न उमेदवार किती लवकर व अचूकपणे विचार करू शकतो हे आजमावण्यासाठी प्रश्न

७) सामान्य विज्ञान- भौतिकशास्त्र रसायनशास्त्र जीवशास्त्र व पर्यावरण

८) चालू घडामोडी भारतातील व महाराष्ट्रातील

जिल्हापरिषद भरती

• जिल्हापरिषद भरती अंतर्गत भरली जाणारी पदे शैक्षणिक अहर्ता :

१) कनिष्ठ अभियंता : संबंधित विषयातील अभियांत्रिकी पदवी / पदविका

२) विस्तार अधिकारी (पंचायत) : पदवी

३) ग्रामसेवक (रचनात्मक) : बारावी पास

४) आरोग्य पर्यवेक्षक : बीएससी किंवा आरोग्य कर्मचारी कोर्स

५) फार्मासिस्ट : बी. फार्म / डी. फार्म

६) प्रयोगशाळा तंत्रज्ञ: - बी.एससी पदवी

७) आरोग्य सेविका : असिस्टंट पर्यवेक्षक व महाराष्ट्र नर्सिंग कौन्सिल नोंदणी

८) विस्तार अधिकारी (कृषी) : कृषी पदवी किंवा समकक्ष

९) सिव्हिल अभियांत्रिकी सहाय्यक : दहावी पास व सिव्हिल अभियांत्रिकी सहाय्यक कोर्स

१०) वरिष्ठ सहाय्यक (अकाउंट) : वाणिज्य पदवी लेखा विषय आणि 03 वर्षांचा अनुभव

• वयोमर्यादा :

- १८ ते ३८ वर्षे. मागासवर्गीय / खेळाडू - ०५ वर्षे सूट, प्रकल्पग्रस्त/भूकंपग्रस्त उमेदवार / अपंग - ०७ वर्षे

पात्रता

- १) उमेदवार बारावी (HSC Pass) असणे आवश्यक आहे.
- २) अर्ज करणाऱ्या उमेदवाराचे वय कमीत कमी 18 व जास्तीत जास्त 25 वर्षे असावे.
- ३) पुरुष उमेदवारांसाठी उंची: 165 cm तर छाती: 79-84 cm असणे गरजेचे आहे.
- ४) महिला उमेदवारांसाठी उंची 155cm असणे गरजेचे आहे.

निवड प्रक्रिया

- १) १०० गुणांची लेखी परीक्षा (वेळ १० मिनिटे)
- २) १०० गुणांची शारीरिक चाचणी परीक्षा

लेखी परीक्षा अभ्यासक्रम

- 1) भूगोल (Geography) : संपूर्ण भारताचा भूगोल, महाराष्ट्राचा भूगोल
- 2) इतिहास (History) : 1857 चा उठाव, भारताचे व्हाईसरॉय, समाज सुधारक, राष्ट्रीय सभा, भारतीय स्वतंत्र लढा, ऑगस्ट घोषणा व वैयक्तिक सत्याग्रहाची चळवळ, 1909 कायदा, 1919 कायदा, 1935 कायदा, हिंदुस्थान सोशालिस्ट रिपब्लिकन आर्मी
- 3) पंचायत राज: ग्राम प्रशासनसमिती व शिफारसी, घटना दुरुस्ती, ग्रामसभा व ग्रामपंचायत, ग्रामसेवक, पंचायत समिती, जिल्हा परिषद, मुख्य कार्यकारी अधिकारी CEO, गटविकास अधिकारी BDO, नगर परिषद / नगरपालिका महानगरपालिका, ग्रामीण मुलकी व पोलीस प्रशासन
- 4) सामान्य विज्ञान : विविध शास्त्रे व त्यांचे अभ्यास विषय, शास्त्रीय उपकरणे व त्यांचा वापर, शोध व त्यांचे जनक, शास्त्रीय उपकरणे व त्यांचे कार्य
- 5) राज्यघटना: भारतीय राज्यघटना, राष्ट्रपती, लोकसभा, राज्यसभा, विधानसभा, विधानपरिषद वैशिष्ट्ये, मूलभूत कर्तव्य, मूलभूत अधिकार, मार्गदर्शक तत्त्वे, राज्यपाल, मुख्यमंत्री, उपराष्ट्रपती, पंतप्रधान, संसद
- 6) सामान्य ज्ञान: संपूर्ण विकास योजना, पुरस्कार- महाराष्ट्राचे पुरस्कार, राष्ट्रीय पुरस्कार, शौर्य पुरस्कार, खेळासंबंधी पुरस्कार, आंतरराष्ट्रीय पुरस्कार, क्रीडा स्पर्धा
- 7) मराठी : समानार्थी शब्द, विरुद्धार्थी शब्द, अलंकारिक शब्द, लिंग, वचन, संधी, मराठी वर्णमला, नाम, सर्वनाम, विशेषण, क्रियापद, काळ, प्रयोग, समास, वाकप्रचार, म्हणी
- 8) गणित : संख्या व संख्यांचे प्रकार, बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार, कसोट्या, पूर्णांक व त्यांचे प्रकार, अपूर्णांक व त्यांचे प्रकार, मसावि आणि लसावि, वर्ग व वर्गमूल, घन व घनमूल, शेकडेवारी, भागीदारी, गुणोत्तर व प्रमाण, सरासरी, काळ-काम-वेग, दशमान पद्धती, नफा-तोटा, सरळव्याज व चक्रवाढ व्याज, घड्याळावर आधारित प्रश्न, घातांक व त्यांचे नियम
- 9) बुद्धिमत्ता चाचणी : संख्यामालिका, अक्षर मालिका, वेन आकृत्या वर आधारित प्रश्न, सांकेतिक भाषा, सांकेतिक लिपी, देशावर आधारित प्रश्न, नातेसंबंध, घड्याळावर आधारित प्रश्न, तर्कावर आधारित प्रश्न

शारीरिक क्षमता

पुरुष :

- १) 1600 मीटर धावणे : 20 गुण
- २) 100 मीटर धावणे : 20 गुण
- ३) गोळाफेक : 20 गुण
- ४) लांब उडी : 20 गुण
- ५) 10 Pool ups : 20 गुण
- एकुण गुण : 100 गुण

महिला :

- १) 800 मीटर धावणे : 25 गुण
- २) 100 मीटर धावणे : 25 गुण
- ३) गोळाफेक (4 किलो) : 25 गुण
- ४) लांब उडी : 25 गुण
- एकुण गुण :- 100 गुण

१००% वैयक्तिक लक्ष असण्याची हमी, मर्यादित ७५ विद्यार्थ्यांची बॅच, निश्चित वेळापत्रक

विद्यार्थ्यांची निवड होईपर्यंत त्यांच्याशी मार्गदर्शनाची व सुसंवादाची हमी

उत्कृष्ट प्रशासक बनण्यासाठी समज कल्याणवरील चर्चा सत्रे

विद्यार्थ्यांमधील अंतर्गत कौशल्यांचा विकास होण्यासाठी व्यक्तिमत्व शिबिरांचे आयोजन

ध्येयावर लक्ष केंद्रित करण्यासाठी ध्यानधारणा व बौद्धिकक्षमता विकास सत्रांचे आयोजन

सनदी अधिकारी व तज्ञांच्या मार्गदर्शनात प्रारूप मुलाखत सत्राचे आयोजन

पोलीस उपनिरीक्षक पदाच्या शारीरिक क्षमता चाचणीसाठी तज्ञ मार्गदर्शकांचे प्रशिक्षण

स्पर्धा परीक्षेतील समस्यांचे आकलन व त्या सोडविण्यासाठी दृष्टीकोन विकसित करणे

सराव परीक्षा विश्लेषण व चालू घडामोडींचे मार्गदर्शनासाठी तज्ञ मार्गदर्शक

पूर्व व मुख्य परीक्षेचा मूळ संकल्पनेसह सरखोल अभ्यासक्रम १२ महिन्यात पूर्ण

MPSC-PSI-STI-ASO परीक्षांसाठी राज्यस्तरीय सराव परीक्षांचे आयोजन

पूर्व व मुख्य परीक्षेतील गती व अचूकता यांचा विकास करण्यासाठी विशेष स्वाध्याय

एक वर्ष - आठवड्याचे सहा दिवस
दररोज २ तास मार्गदर्शन व
१ तास सराव

दर रविवार आयोगाच्या पॅटर्नवर
आधारित सराव पेपर व तसेच
घटकनिहाय सराव पेपर व विश्लेषण

To-The-Point अभ्यासासाठी
Current, Core and
Conceptual लेक्चर्स

NCERT, स्टेट बोर्ड, Standard
रेफरन्स बुक्स, वर्तमानपत्र यावर
भर

CSAT (बुदिमत्ता व ५००+ उतारे व
अंकगणित) मध्ये २०० पैकी १७५
मार्कांची हमी

PPT द्वारे सगळ्या विषयांचे Mind
Map Presentation द्वारे
Current Touch Approach

Mind Development Test वर
विशेष भर

प्रत्येक विद्यार्थ्यांचा पर्सनल प्रोग्रेस
रिपोर्ट

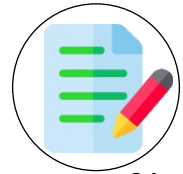
मराठी व इंग्रजी व्याकरणाचा
विशेष सराव व विशेष तज्ञांचे
मार्गदर्शन

७+ वर्षांचा अनुभव असलेले व
उच्च विद्याविभूषित शिक्षक

गुणवत्ता वाढीसाठी विद्यार्थ्यांसह
पालकांचे नियमित Personal
Counselling

प्रत्येक घटकानुसार प्रिंटेड नोट्स

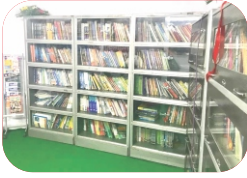

IMP

ग्रंथालय आणि अभ्यासिका

9 दिवस कॅम्प (PERSONALITY DEVELOPMENT CAMP)

५ दिवसीय कॅम्प (OFFICER CAMP)

रायगड किल्ला (RAIGAD FORT) - शैक्षणिक सहल

तिसरे स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन संमेलन आणि रिलायबल शिष्यवृत्ती परीक्षा २०१६

दुसरे स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन संमेलन आणि रिलायबल शिष्यवृत्ती परीक्षा २०१६

लोकसत्ता
लोकमान्य लोकशक्ती

Media Partners

मन
लोकमत
चला जम जिक्र्या

पहिले स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन संमेलन आणि रिलायबल शिष्यवृत्ती परीक्षा २०१४

सहावे स्पर्धापरीक्षा मार्गदर्शन संमेलन आणि रिलायबल शिष्यवृत्ती परीक्षा २०१९

पाचवे स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन संमेलन आणि रिलायबल शिष्यवृत्ती परीक्षा २०१८

चौथे स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन संमेलन आणि रिलायबल शिष्यवृत्ती परीक्षा २०१७

स्वातंत्र्य दिन कार्यक्रम २०१५ (DEBATE COMPETITION)

नाशिक

Visually impaired **Pranjal Patil** cracks IAS EXAM in first attempt **UPSC 2016 / All india Rank 773**
 अंध असून सुद्धा मेहनत व तिच्या जिद्दीच्या जोरावर तिला मिळालेले यश व तिच्या यशाची
 यशोगाथा व स्पर्धा परीक्षेची तयारी कशी करावी यासाठी तिचे बहुमूल्य मार्गदर्शन व तिचा गुणगौरव सोहळा 2016

क्लास रुम आणि सराव परीक्षा

प्रसार माध्यम

Reliable Academy लाभलेले विशेष मार्गदर्शक

Mr. S. Jagganathan
(Comm. Of Police)

Dr. RAVINDRA SHISVE
(IPS DCP Zone 1)

Mr. AVINASH
DHARMADHIKARI
(Ex IAS)

Mr. Mahesh Chimte
(DCP)

Mr. Prakash Gaikwad
(Dy. SP)

Mr. Prashant Khairnar
(DCP)

Mr. Sonawane
(Sr. PI)

Mr. Sachin Khedekar
Actor

Mr. Nitin Banugude Patil
(PROF. AND SPEAKER)

Mr. Nilesh Lokhande
(PI)

Mr. Jameer Shaikh Langrekar
(Asst. Comm of EDU)

Mr. Santosh Kumar Rajput
(Asst. Comm of Sales Tax)

Miss Vaishali Palve
(Dep. CEO)

Mr. Sachin Jagtap
(Ex PI & Auditor)

Mr. Rajesh Gajjal
(API)

Mr. Prakash Ekbote
(Sr. PI)

Mr. Prashant Jadhav
(PI)

Mr. Shivji Singh
(Income Tax Officer)

Mr. RAMESH BHARTI
(Ex. STI)

Mr. RAJESH BHARATE
(Author)

Mr. Kalpesh Dabhade
(PI)

Mr. Vikas Meena
(Income Tax Officer)

Reliable Academy क्षणचित्रे

Reliable Academy २०१६-२०१७ पर्यंत चे यशस्वी विद्यार्थी

Deepjyoti Vishwasrao
Custom Officer

Namrata S. Nirbhavame
MPSC ASSISTANT

Kailash Khelukur
Indian Security Press

Bharti Memane
MSEB

Maheshwari Marabade
MPSC Clerk/PSI Mains

Amol Lonkar
Ordnance Factory

Atul Khebade
MSCB Jr. Engg.

Tushar More
MSEB

Nitin Sangale
BMC Accountant

Maya Raybole
Gramsevak

Sayali Pagar
Talathi

Manani Khandare
Sr. Asst. ZP. Nashik

Suvarna Sangale
Mahada - Clerk

Yujit More
TAX ASSISTANT

Suhas
Railway

Shekhar Dabhadre
MSEB Officer

Manjusha Patil
MPSC Clerk

Sonali Madhvi
MPSC Clerk

Neetu Prasad
BMC/MPSC Clerk

Sairaj Jadhav
BMC

Deepali Temghare
MPSC Clerk

Sadashiv Bhoir
MSEB/ Jr. Accountant

Rajesh S. Pawar
LIC (ADO)

Prashant Tambe
Excise Inspector

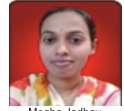
Sarita Yadav
Mantralay Clerk, Mumbai

Pandharinath Mule
Clerk, Parbhani

Vikas Kukade
Tax Asst.

Megha Jadhav
Mantralay Clerk, Mumbai

Neha G. Jagdeo
Bombay High Court

Umesh Bagul
MPSC - Agri. Dept.

Mohit Bassi
Indian Security Press

Yogita Sanjay Gajhar
CP Clerk

Hamid mulani
MSEB-Jr.

Amol Bhowe
MSEB

Pratik Jadhav

Nikita Ghole
Govt. Press 2016

Namrata S. Sarwade
CP Officer

MANOJ CHAVHAN
Central TET Aarogyasevak

Himanshu Thakur
MSEB Nashik

Hamid mulani
MSEB-Jr.

Bhagashri Shirole
Clerk, Latur

Mangesh Mule
Clerk, Parbhani

Kumar Bansode
Clerk, Court, Parbhani

Deepika Kumbhare
Mumbai High Court

Pawan Mahesha
District Court - Clerk

Arjun Awahad
Krushi, Latur

Suvarna Pawar
Clerk, State Transport

Narayan Harkal
MSEB

रोहीदास काठे
लिपिक: वित्त विभाग, औरंगाबाद

मोनिका वैद्य
लिपिक: वित्त विभाग, औरंगाबाद

गजानन दुकरे
जलसंधारण अधिकारी, परभणी

Dhanshri Jadhav
Tax Assistant

Amol Patil
MPSC Clerk

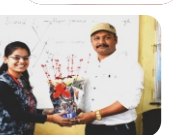
कादर शेख
शिक्षक : जि. प. रत्लागिरी

अर्चना दुकरे
Teacher BMC

मीना शिंदे
कनिष्ठ लेखापाल: वित्त विभाग, औरंगाबाद

Priyanka Sanap
Traffic Inspector

Pradip Sonavane
District Court Of Thane Clerk

Reliable Academy २०१८-२०१९ चे यशस्वी विद्यार्थी

आनंद यशवंते
पोलिस उपनिरीक्षक (PSI) 2019

राहुल ससाणे
पोलिस उपनिरीक्षक (PSI) 2019

योगिता बांडे
पोलिस उपनिरीक्षक (PSI) 2019

दामिनी नन्नावरे
पोलिस उपनिरीक्षक (PSI) 2019

अनिल घायवट
पोलिस उपनिरीक्षक (PSI) 2018

सुवर्णा वालके
पोलिस उपनिरीक्षक (PSI) 2018

दिव्या महाले
राज्यकर निरीक्षक (STI) 2018
11th in Maharashtra (TSC)

आरती चव्हाण
राज्यकर निरीक्षक (STI) 2018
4th in Maharashtra (ST)

स्वाती गजानन पाटील
विक्रीकर निरीक्षक (STI) 2017
महाराष्ट्र मुलांमध्ये प्रथम (ST)

शितल डामसे
विक्रीकर निरीक्षक (STI) 2016
महाराष्ट्र मुलांमध्ये प्रथम (ST)

सुरेश चव्हाण
सहाय्यक कक्ष अधिकारी (IASO) 2018
1st in Maharashtra (IT-A)

मनिषा कांबळे
Excise Sub Inspector (2017)

सीमा मोतीराम डहाले
MSRTC - लिपिक

विवेक घायवट
कर निधारण अधिकारी
महाराष्ट्र राज नगरचौधक प्रकाशन

पियंका मातुसरे
कर सहाय्यक
13th in Maharashtra (Women)

उमेश डोहाळे
BMC (MTS) मुंबई

योगेश कदम
जिल्हा न्यायालय लिपिक

नेहा दांडकर
RTO - लिपिक

राजश्री मोरे
BMC - कनिष्ठ लेखापाल

आश्लेषा अवारी
लिपिक टंकलेखक २०१६

The Name Of Quality

Knowledge is Power

संस्थापक - मनोहर ए. पाटील

Reliable Academy®

ISO 9001 : 2015

चालू घडामोडी मासिके

ऑनलाईन ऑफलाईन टेस्ट सिरीज

सराव प्रश्नपत्रिका

नोकरी संदर्भ

विषयावरील महत्वाच्या PDF

Online & Recorded Courses

www.reliableacademy.com

For Free Lectures & Study Material
Scan QR to download
Reliable Academy
Android / iOS App

JOIN NOW

ReliableAcademy_1

कार्यालय

Mumbai

Opp.
Railway Station
Dadar(W)
Mumbai

9222333999

Thane

Thakor Complex,
Above Tiptop Sweets
Opp. Railway Station,
Thane(W)

9769119977

Pune

Opp. S.P. College
Tilak Road,
Sadshiv Peth
Pune

9769449977

Kalyan

CJ Complex, Above
Vodafone Gallery
Opp. Rly.
Reservation Counter
Kalyan(W)

9769229977

Parbhani

Opp.
State Bank of India
Vasmat Road,
Parbhani

9769339977

अधिक माहितीसाठी संपर्क साधा

9222333999